

SVĖDASŲ VARPAS

2018 m. liepos mėn.

Nr. 7 (25)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Pradedant trečius leidybos metus

2018 m. liepos 1 dieną laikraščiu „Svėdasų varpas“ sukako dveji metai. Jo leidėjas iš pradžių buvo Svėdasiškių draugija „Alaušas“, o pirmasis numeris pasirodė 2016 m. liepą. Tuomet kraštiečiai, Anykščių savivaldybės tarybos narys Donatas Tuska rašė: „<...> į Svėdasus ateina naujas leidinys mums ir apie mus „SVĖDASŲ VARPAS“ (2016, nr. 1). Rodos, taip neseniai... O jau praėjo dveji metai, kai spausdintas (ar elektroninis) laikraštis kas mėnesį lanko Svėdasų seniūnijos gyventojus bei kitur įsikūrusius kraštiečius. Jis iki šiol yra nemokamas.

Pažymint pirmųjų metų sukaktį, laikraščio 2016–2017, nr. 6 veiklą yra aptaręs redkolegijos sekretorius Stasys Gavenavičius (2017, nr. 7). Tad čia prisiminsime tik svarbiausias antrųjų metų (2017–2018, nr. 6) laikraščio raidos bei kaitos tendencijas.

Visų pirma, išleidus 4 numerius, pasikeitė leidėjas. Nuo 2018 m. lapkričio (nr.11) laikraštį iš Svėdasiškių draugi-

jos „Alaušas“ perėmė Svėdasų literatų klubas „Sietuva“. Pasikeitė ir jo redaktorius (Algimanto Indriūno pareigas perėmė Alma Švelnienė) bei redkolegijos nariai: išėjus Rimutei Kniežienei ir Astai Medinienei, į ją įsijungė Joana Gutmanienė ir Inga Kilienė.

Nuolat daugėjo skaitytojų. Spausdintas laikraštis (100 egz.) platintas Svėdasų valstybinėms ir kitoms institucijoms, o elektroninis variantas – Svėdasų bendruomenei, Svėdasiškių draugijai „Alaušas“, Vilniaus ir Kauno anykštėnų sambūriams ir Svėdasų seniūnijos kaimų bendruomenėms. O šios jį platino savo nariams, turėjusiems prieigas prie elektroninės sistemos. Elektroninis laikraštis buvo siunčiamas ir kai kurioms šalies valstybinėms bei Anykščių rajono savivaldybės institucijoms, taip pat Debeikių, Šimonių (Kupiškio r.), Kamajų (Rokiškio r.) Užpalių ir Vyžuonų (abi Utenos r.) seniūnijoms. Gavo ir kiti, norėję jį skaityti žmonės. Didėjant laikraščio paklausai, jo sklaidos

tobulinimo ir koordinavimo klausimai gegužės mėnesį buvo svarstyti redkolegijos posėdyje Svėdasuose. Dabar laikraštį gauna ir skaito daugiau kaip šeši šimtai žmonių. Jis seniai peržengė Anykščių rajono ribas.

Laikraščio koncepcija, tematika ir tikslai nepakito. Jis ir toliau telkia kraštiečius, garsina gimtąjį kraštą, garbingą jo istoriją ir žmones, aiškina jų gyvenimo būdą, tradicijas ir kultūrą, skatina meilę Gimtinei ir Lietuvai. Šios temos vyrauja laikraštyje nuo pat jo pasirodymo. Išliks jos ir ateityje.

Ženkliai padaugėjo straipsnių autorių. Šalia iki tol rašiusių 24-ių, šiemet juos čia spausdinti pradėjo dar 31 autorius. Tai – Aleksas Aleksiūnas, Vytautas Bagdonas, Regina Balčiūnienė, kun. Alfonsas Bulotas, Asta Fjellbirkeland, Stasys Gavenavičius, Joana Gutmanienė, Martynas Jakutis, Violeta Jankauskienė, Irena Jucienė, Vidutė Kazlauskienė, Inga Kilienė, Arvydas Kilius, Sigutė Koviene, Ramunė Lapienytė, Renata Misiūnienė, Daiva Navickienė, Valentinas Neniškis, Aušrinė Neniškytė, Danutė Rimienė, Regina Sasnauskienė, kun. Raimundas Simonavičius, Jovita Sirgėdienė, Regina Smetonaitė, Elena Stasiškytė-Grincevičienė, Audronė Stočkuvienė, Greta Šinkūnaitė, Alma Švelnienė, prof. Antanas Tyla, Audra Tučiuvienė ir Gustė Vincevičiūtė. Iki 2018 m. birželio (imtinai) su laikraščiu „Svėdasų varpas“ iš viso bendradarbiavo 55 autoriai.

Šios tendencijos yra ryškios ir malonios. Skaitytojų ir straipsnių autorių skaičiaus didėjimas, šalia kitų veiksmų, visuomet objektyviai atspindi paties leidinio svarbą skaitytojams, autoriams, o kartu imant – ir leidinio populiarumą visuomenėje.

Istorinė kelionė Anykščiai - Kaunas

Svarbiausia, brangiausia, mylimiausia, švenčiausia aukštaičiams upė – Šventoji. Ji iš piliakalnio papėdės ežero versmių išstryškusi, ežerą po ežero į spindintį vėrinį verdama, vis platesne tėkme plukdo savo vandenį žemyn. Upė ne tik vasaros malonumų, žuvų, žuvelių gėris bet ir vandens kelias.

Prieš aštuoniasdešimt metų didysis Lietuvos geografas, upių ir kitų vandenų tyrinėtojas, kelionių upėmis iniciatorius prof. Steponas Kolupaila su bičiuliais surengė kelionę baidarėmis iš Anykščių į Kauną. Mums pavyko šią kelionę pakartoti, ja pagerbti visų laikų keliautojus, profesorius S. Kolupailą bei Kazimierą Pakštą, upių keliu susijungti literatūros bei laikinąją šalies sostines bei paminėti tėvynės Lietuvos Šimtmetį.

Gerais pasirėngę, baidarėmis pažymėtomis istoriniais vardais „Dausuva“ bei „Chronus“ iškeliavome iš Anykščių pirmadienį jau vakarop. Žinoma atminties valandėle prisiminę istoriją, entuziastingą kelionių baidare mėgėją Antaną Žukauską-Vienuolį, rankose palaikę iš muziejaus lobyno ta proga iškeltą aną kelionę menančią trikampę vėliavėlę. Mėlynąją „Chronus“, taip vadinosi ir S. Kolupailos baidarė skriejau aš ir muziejininkė Kristina Kiaušaitė, raudonos spalvos svajone išplaukė didžiųjų viršukalnių nugalėtojas Vladas Vitkauskas ir Romas Pačinskas su savo narsiu sūnėnu Jonu. Srovė nešė sma-

Anykščių priepilaukoje į istorinį žygį išsirengę: pirmoje eilėje - mažasis Jonas, jo dėdė Romas Pačinskas, toliau – Vladas Vitkauskas, Kristina Kiaušaitė ir Raimondas Guobis

giai, nors daugelyje vietų taikėsi laives už dugno sugriebti klastingos seklos, laimingų nuotykių ties Pesliais patyrę greitai pasiekėme aukštomis bangomis liūliuojančius vartus į Kavarsko tvenkinį. tuomet jau kabinome per dideles bangas prieš vėją. tačiau į Kavarską nuplaukėme numatytą laiką ir nei kiek nepavėlavome lygiai 20 valandą prasidėjusį susitikimą su pakrančių gyventojais. Pasitiko didelis pulkas pi-

liečių, kurių tarpe – didelį davinį firminių kaldūnų atgabenęs seniūnas Algirdas Gansiniauskas bei jo pavaduotoja Šarūnė Kalibataitė. Trumpai papasakojau apie kelionę, jos ištakas, tikslus, pristačiau piešinių parodą „Žemė žuvų ženkle“, o po to įvyko smagus „protų mūšis“ kurio klausimus atsakinėję buvo apdovanoti plakatais, atvirukais ir kitomis smulkmenėlėmis. Tokie susitikimai su visuomene vyko ir Ukmergėje bei Jonavoje.

Po nakvynės Kavarske išplaukėme jau trimis laiveliais – prisijungė du vietiniai kelionių mėgėjai Rimantas ir Algirdas, mano Kristiną pakeitė didžioji upės mylėtoja Paulina Zukaitė, toliau nebeplaukė ir žymusis alpinistas.

Atkarpa buvo turtinga salomis, žavingais reginiais. Nuo Ukmergės mūsų komanda susicementavo, pasilikome tik keturi - visa „Dausuvos“ įgula, o Pauliną pakeitė patikimas tautietis Algimantas Baronas iš Svėdasų. Šventosios žemupyje sužavėjo ne tik išpūdingomis atodangomis, vandenų pločiu bei erdvėmis bei ir akmeningomis sraunumomis. Apie Matelio rėva dar S. Kolupaila rašė, kad tai labai pavojinga vieta. Ir iš tiesų tarp didelių akmenų tarsi į pakalnę besiritanti srovė vos ne ant šono laivelius vertė. Ir toliau akmenys purslus kėlė, daugelyje vietų mes juos pastebėję sėkmingai

Nukelta į 3 p.

Žygio 1938 m. pradžia: Anykščiuose prie Šventosios upeivius palydi rašytojas Antanas Žukauskas-Vienuolis ir linki palankaus vėjo... Nuotr. iš A. Baranausko ir A. Žukausko-Vienuolio muziejaus archyvo

Nemuno ir Neries santakoje, iš kairės - Romas Pačinskas, jo sūnėnas Jonas ir svėdasiškiai Raimondas Guobis bei Algimantas Baronas

Svėdasų jubiliejui artėjant

Žinantiems primenu, o nežinantiems apreiškiu, kad rugpjūčio 13–15 dienomis Svėdasuose siautės didžiulis šventinis uraganas, skirtas miestelio 515 gimtadieniui paminėti.

Rugpjūčio tryliktosios pavakare, kai atslūgs žemę ir tūlą lietuvių smaugiantys karščiai, iš anksto pievose, laukuose ir miškuose prisirinkę visokių grožybių, moterėlės, vaikučiai ir vyrukai, nešini puokštėm, glėbiais ir maišais, skubinsis gražinti miestelio skverų, parkų ir žolynų išgalvotais išringuotais floristiniais kilimais. Išklos, išgražins, patys pasižiūrės, kaimynams parodys ir, tyliai pasidžiaugę, skubės į Miegonių šalį, idant atgautų jėgas ir pasirošytų atlaikyti viską, kas planuojama.

Rugpjūčio keturioliktają, sąžiningai atvargę dar vieną dieną, nuprausę apdulkėjusius veidus, svėdasiškiai ir svečiai, iš namų išsiruoš apie šeštą vakaro, kad neskubėdami pasigrožėtų kilimais iš gamtos grožybių išpuoštomis

miestelio erdvėmis. Septintą valandą AKC Svėdasų salėje lauks Vaitkūnų ir Svėdasų mėgėjų teatrų spektakliai. Vaitkūniečiai parodys vieno veiksmo komediją pagal A.Gricių „Apie vištas ir politiką“, o svėdasiškiai – komediją pagal A. Kazragį „Žentelis“. Iki valiai prisijuokę žiūrovai skirstysis ilsėtis, nes kitą dieną į darbą nereiks, bet reikės švęsti paskutinę, rimčiausią šventės dieną.

Žolinės rytą, sudalyvavę šv. Mišiose, išsivadavę nuo sunkios nuodėmių naštos, sukalbėję bent poterį už netikintčius, o netikintieji paaukoję savo dievams, galės pasivaikščioti tautodailės mugėje, dar pasigrožėti bevystančiais floristikos šedevrais, pabendrauti su svečiais, kaimynais ir šiaip, pasižvalgyti ir pažįstamų veidų paieškoti bibliotekoje vykstančioje kraštiečio Vytauto Bagdono fotografijų parodoje, o vakarop, kas porom, kas po vieną, kas būriais, trauks link Svėdasų centro, kur nuo šeštos

valandos vaikus ir jau suvaikėjusius linksmins pakvietę į „Vaikų kiemelį“. O nuo septintos pradės linksmintis net ir tie, kuriems vis dar buvo liūdna. Bus ir šokių, ir dainų, iš kailio nersis ir šeiminkai, ir svečiai. Šoks AKC šokių kolektyvas, dainuos Viešintų, Skiemonių, Svėdasų meno mėgėjai, vakarą vainikuos grupės „Drovuoliai“ koncertas. Kas po viso šito dar turės jėgų, galės pašėlti diskotekoje. Kad nenuvargtų – pailsės prie laužo.

Žinoma, neapsieisime be dviejų dalykų – fejerverkų ir staigmenų. Su fejerverkais kaip ir viskas aišku, o staigmenos juk nebebus staigmenos, jei apie jas papasakosiu...

Kadangi iki renginio dar ganėtinai daug laiko, rengėjai pasilieka teisę kažką pakeisti, o tiksli renginio programa pasirodys kitame laikraščio numeryje.

*Organizatorių vardu vyr. redaktorė
Alma Švelnienė*

Istorinė kelionė Anykščiai - Kaunas

Atkelta iš 2 p.

lenkėme, kitur rodėsi upių dievo ranka mus patogiausiu keliu vedė.

Džiaugėmės santakoje sustoję, o po to jau Nerimi pro tris gražuolius tiltus jau į Jonavą atplaukė. Čia bičiulio Gिताuto Žičkaus šiltai priimti, penktame egzotiško viešbučio aukšte pernaktavę leidomės žemyn upę. Didžiulė upė atrodė labai neįprasta, besiverianti kilometrėmis tiesėmis, atsiveriant aukštais skardžiais, pasitinkanti bangoomis, besišiepianti klastingais akmenynais bei pavieniais milžiniais. Mūsų žavesiu apdovanotas Druskelės rėvoje stūksantis didžiausias šalies upių akmuo Gaidelis. Rausvai baltai spindintis, aukštas kaip pirčiukė – iki skiauterės daugiau beveik keturi metrai, plotis ir ilgis – veik po penkis. Stabtelėjimas Lapėse prie pailgoje saloje išikūrusių triukšmingų kirų kolonijos, o po to jau pagarbiai lėtas įplaukimas į Kauną. Šventa valanda saulės nutviekstoje didžiųjų mūsų upių Nemuno ir Neries santakoje. Reto skaistumo pavakarys ir didis džiaugsmas bene 137 kilometrus

*Tarp Kavarsko ir Ukmergės. Mėlynojoje baidarėje – Paulina Zukaitė.
Nuotraukos iš kelionės albumo*

įveikus ir istorinę kelionę atlikus.

Maršas Nemunu – aukštyn iki pat Vytauto bažnyčios, srovė buvo draugiška todėl laiveliai slydo lengvai, o pakrantėje jau laukė smagus būrys Kaune gyvenančių anykštėnų, svėdasiškių ir bičiulių. Kelionę vainikavo jaukus vakaras Juozo Tumo-Vaižganto bute-

muziejuje, Alfo Pakėno bei Tomo Ladiogos globoje. Užbaigę „Lietuva brangi“ pagiedojimu ir šūkiu „Irklų gerbk“, atsisveikinome kupini padėkos visiems mums šią kelionę atlikti padėjusiems, su didžia naujų kelionių viltimi.

Raimondas Guobis

Prietėlius Juza

(Pabaiga. Pradžia 2017, nr. 5, tęsinys nr. 7)

Sustikau anundei jaunų dienų prietėlių Juzų. Atsiliėpdavo jei ir Juku šaukdavom. Onas visais laikais buvo nei šioks nei toks. Nepasakytum, kad koks nečesėlis, ablavūkas ar nedakėpėlis. Maž ir labai razumnas. Ale vot toks labai novatnas. Nu toks kaip šriubas be gvinto.

Da buvom maži, tai jei aidavom in Dvoro ežero pre siunsiurio gaudyt polšų, tai Juzukas nuzgrūdavo Jaran gaudyt kilbukų. Jei mes aidavom maudytis vyrų maudyklon, tai onas numaklindavo babų maudyklon ar pre klebonijos. Jei mes aidavom rinkt mėlynių Kraštų miškan, tai Juza aidavo klebano miškan žemogiau. Jei mes žiemų su slydėm čiūžinedavom no Barano kolno, tai onas žvyrodobėj pasdarydavo pakratecus ir važinedavo su ragelom. Jei mes žaizdavom čižikų ar kerepetų, tai užsimonydavo ait skavotynių. E kai pradejom ait šakios tai ilgai trynė rūrų in koptūrų kol pramako šakt.

Preš kelis metus nugirdau, kad Juza unt savo pleciaus ruošias gryčių būdavat. Vot tadu ir pamįsliau. Nebetomenu, jo tėvakas ar tai šaučius buvo, e maž kriaučius, ale Jukos pre vyriškų darbų neprotino. Onas nežinajo kirvį už kurio golo laikyt, e ir nežinajo čviekę inkolt raikia su apciūgais ar su kūjeliu. Dratos no nopielnyko neatskirtų. Kas tai par štuka vasarvaga, ar šnypštakas tai tikrai nebuvo girdejis. Jo bobelo Unciutė – tai boika, tikrai nešpėtna. Ir ne kakia kūtvėlo. Ale nagai moliavati, plaukai kanzeravati, pati kaip mūkėlo. Kakia gi iš jos pamočnykė? Ale vot ažsispyrė būdavat ir baigtas kriukis. Unarovas dalto. Aišku gryčia susvigoDIS. Mon tai

nezgrebna ir neakvata buvo jį kėravat ar balamūtyt. E kita, tai nei mono ceganė, nei mono klopatas. Nei mon sapa. Kų nari, tegul ir doro. Bile onas kantantas.

Žinak, nusumdė žmanes ir par pinčius metus pastotė. Buvo česo ir jom pasmakyt. Ale stotė tai interesnai. Visi Svėdasuos turi sklepus, e onas nekasė. Pamuraukos nedejo, e mūryjo unt stupų. Sumūryjo pirma sūsparas, e pasukum ir sienas. Lungus padorė bajavus, čiut ne kaip bažnyčioj. Dungčių blėky-nį uždėjo.

Taigi, kai sustikom, pokvėtė svečiuos. Nepaspėjau nei gastingiaus nu-pirkt. Kai nuvejom iš karto patemyjau, kad ner nei gankų, nei gurbo, nei klaimo, e svarbiausia, tai net nužnyko nera. Jakio kvietko. Gryčių galajo nors bezdais apsoldint.

Užėjom vidun, e ti vietoj padlogos lintų, takios možos lintelos. Motos, kad padloginēm lintam drebny pristigo. E maž pačedyjo ar paiškadavajo? Par visus lungus kobo raudanos fironkos. Atidorė šėpelų, e ti visakių bonkų. Ir arielkos, vyno ir dar kažno ko. Dar kai gyva buvo mono momelo, tai, kad monys nelajotū, kad ošen, anot jos, laku tručyzny, tai arielkų pakavadavau po prieždu. Nigdi nerodo. E Juza su Anciu, motos zgodoj gyvena, kad no jos arielkos nekavaja. Kitaj šėpelej visakios pasūdžios, uzbany, spotkelių. Patelnių net neberokuoju.

Tai va, pakarštavajom po čerkų, kvašlenu užkundom, aš išeinaman užsmaniau. E žinau, kad onas vykado lauki tai neturi. Tik, kaip visi meščianys, viduj. Negi aš koks kiaulo, kad vidury gryčios daryčiau. Padekavajau ir lokiau namo. Kelnes tai nemyši.

Bonio Rymantas, iš Svėdasų

Pradedant trečius leidybos metus

Atkelta iš 1 p.

Svarbų vaidmenį, leidžiant „Svėdasų varpą“, nuo pat pradžių atliko rėmėjai. Respublikiniams ir Anykščių fondams, į kuriuos kreiptasi, atsisakius laikraštį remti, jis iki šiol gyvavo vien kraštiečių lėšomis. Pirmais metais laikraštį rėmė draugija „Alaušas“ (tris nr.) ir kraštiečiai, o antrais finansinę paramą – medžiagoms įsigyti, maketavimo ir spausdinimo darbams apmokėti – suteikė verslininkai: Petras Baronas su žmona Rūta (12 nr.), Gediminas Kutka ir Jonas Gačius (po 1 nr.) bei asmeniškai inž. Almantas Baronas (2 nr.). Be šios pagalbos, svėdasiškiams skirtas laikraštis seniai būtų sunykęs. Todėl rėmėjams yra dėkinga ne vien redkolegija, bet ir visi laikraščio skaitytojai.

Apskritai, „Svėdasų varpas“ (2016–2018 m.) yra daugelio kraštiečių – redkolegijos narių, straipsnių autorių, rėmėjų ir platintojų – glaudaus bendradarbiavimo vaisius ir rezultatas.

Nuoširdžiai sveikinu visus laikraščio leidėjus ir talkininkus bei skaitytojus su antrosiomis jo leidybos metinėmis. Tai – gražus ir prasmingas „Svėdasų varpo“ jubiliejus!

Kartu dėkoju už straipsnius laikraščiui ir 2016–2018 m. suteiktą jam moralinę bei finansinę paramą. Prasmingų darbų ir naujų idėjų ateityje.

Su viltimi pradėkime trečius laikraščio leidybos metus!

*Vytautas Rimša,
redkolegijos pirmininkas*

Šį leidinio numerį finansavo verslininkas Petras Baronas

Leidėjas Svėdasų literatų klubas „Sietuva“,
kodas 154314137
ISSN 2424-5801
Vyr. redaktorė Alma Švelnienė
tel. 8 615 91268

Redakcinė kolegija:
Vytautas Rimša (pirm.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Joana Gutmanienė tel. 8 682 16971
Inga Kilienė tel. 8 687 57147

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“,
Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Maketuotojas Rimantas Leitonas